

<http://dx.doi.org/10.16926/j.2017.13.01>

Tomáš BÁNIK

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Slovenská Republika

Denotatívnoš' a konotatívnoš' v názvoch bežeckých podujatí

Zhrnutie

V článku analyzujeme názvy bežeckých podujatí z hľadiska konotatívnošti. Sledujeme komponenty, ktoré dokážu u prijímateľa vyvolať asociácie a následne určité emócie. V súčasnosti sa tieto konotatívne názvy tešia veľkej obľube, pretože organizátori chcú v konkurenčnom prostredí upútať pozornosť prijímateľa. Konotatívnoš' je viazaná na asociácie, preto sme tieto názvy rozčlenili podľa typov asociácií, ktoré sú v nich obsiahnuté. Spektrum asociácií je skutočne široké. Zvláštnosťou sú negatívne asociácie náročnosti, utrpenia, ktoré však pôsobia pre adrenalínových športovcov ako lákadlo. Keď sme sledovali výskyt pomenovaní s anglickým komponentom, ukázalo sa, že konotatívnoš' sa v prevažnej miere viaže na domáce prvky, ktoré majú vyššiu emočnú silu, avšak skôr sú spojené s pozitívnymi „priateľskými“ asociáciami.

Kľúčové slová: akcionymá, anglicizmy, asociatívnoš', denotatívnoš', chrématonymá, konotatívnoš', onymia.

V záhlaví prekážkového behu *Epic Race Day Zero* čítame: *Mysli na stredovek, keď ešte neboli ani poriadne cesty, len chodníky viedli cez hory a doly... Tvoja cesta vedie cez rieku, cez blato a samozrejme cez rôzne prekážky, preto je potrebné vedieť plávať! Bude to špinavý boj, ale kvôli zážitku stojí za to!*

Autor tohto textu nás priamo inštruuje: *mysli na...* A to je vlastne cieľom asociatívnych výrazov. Dosiahnuť, aby sme mysleli na niečo, čo nie je priamo vypovedané. Už v názve *Day Zero* je zakomponovaná asociácia na dávne časy, na strastiplné cesty cez lesy plné vlkov.

Tento názov obsahuje však aj inú symboliku. Je určený najmä pre slovenských prijímateľov, no je napísaný po anglicky, využíva asociácie viazané na globálny jazykový kód.

Primárnou funkciou jazyka je označovať, pomenúvať. Pri komunikácii však prebieha aj interakcia medzi hovoriacim a prijímateľom, pri ktorej sa odovzdávajú druhotné, podružné, resp. nadstavbové informácie, ktoré majú často emocionálnu povahu. Tradične sa hovorí o denotácii (označovaní) a konotácii (druhotnej asociácii).

V jednotlivých sférach života spoločnosti sa tieto dve zložky komunikácie uplatňujú rozlične. Niekde je v prevahe denotatívnosť. Ide o prejavy, kde musí byť splnená podmienka jednoznačnosti, neutrálnosti, nociónálnosti. V iných oblastiach komunikácie sú vítané informácie takpovediac viacvrstvové, také, ktoré nesú aj druhotný asociatívny plán, prvok, ktorý vnáša do ľudskej interakcie novosť, zážitkovosť, príťažlivosť.

V súčasnosti po takýchto prostriedkoch siahajú veľmi často tí autori jazykových prejavov, ktorí chcú upútať pozornosť prijímateľov v prostredí zaplavenom obrovským množstvom informácií. Keď si uvedomíme povahu dnešnej spoločnosti závislej na internete, je jasné, že takáto stratégia je nevyhnutná. Pútavosť jazykových prvkov, nápadnosť je súčasťou marketingovej stratégie. Ľudská psychika túži po senzácii. Mnohí novinári si však neuvedomujú, že forsírovanie „senzácií“ vždy toho istého druhu už túto túžbu nenasýti. Účinnosť má však emotívny prvok vtedy, keď sa nachádza v akejsi šedi každodenných výrazov. Tento princíp sme si všimli v prostredí bežeckých podujatí, ktoré z roka na rok získavajú na popularite.

Ako tvrdí R. Barthes (1976, s. 124), konotácia sama je systémom, obsahuje označujúce, označované a proces, ktorý ich navzájom spája, proces označovania. A ďalej upozorňuje na to, že konotácia vždy len dotvára informáciu a konotátory sú nakoniec vždy nesúvislými „bludnými“ znakmi, naturalizovanými denotovanou správou, ktorá je ich nositeľom (k tomu pozri aj Horálek 1969, s. 413).

Mechanizmus a charakter konotatívnosti ešte stále nie je uspokojivo preskúmaný, vieme však, že je integrálnou súčasťou komunikácie aj v súčasnosti a netýka sa len umeleckých textov, ale zúčastňuje sa významne aj na stavbe onymického znaku.

V tomto príspevku si všímame konotatívnosť v špecifickej oblasti chrématonymie. Názvy športových podujatí patria k vlastným menám spoločenských javov, kde tvoria skupinu akcioným (Majtán 1989, s. 11). Pre akcionymá (podobne ako napríklad aj pre ergonymá, faleronymá a dokumentonymá) je typické, že často samotný názov nemá len identifikačnú funkciu, ale aj informačnú hodnotu, ktorú definujeme ako schopnosť vlastného mena vypovedať o denotáte (Pícha 1989, s. 36).

Táto informačná hodnota vyplýva z motivovanosti a je daná apelatívnym významom zložiek daného vlastného mena (najvýraznejšia pri názvoch ako *Horský beh vrcholom Sidorova*, *Jesenný beh Michalovčanov*). E. Pícha v rámci informačnej hodnoty rozlišuje i denotačnú a konotačnú funkciu, no názvom s prevažujúcou konotačnou funkciou sa v spomínanom príspevku bližšie nevenuje, uvádza len, že ide o metaforicky motivované mená ako *Hviezda juhu*, *Ako sa kalila oceľ*, *Strana zelených* (Pícha 1989, s. 37). Aj M. Čejka (1989, s. 20–21) sa zmieňuje o tom, že chrématonymá majú najbližšie k apelatívam a uvádza kategóriu **funkčných chrématónym**, ktoré sa vzťahujú k apelatívnemu zmyslu spätému s funkciou predmetov (*Horal odpařovací varič na tuhý lih*). Analogicky k tomu by sme mohli vyčleniť v rámci akcioným skupinu **charakterizačných apelatív**, ktoré sa vzťahujú k apelatívnemu zmyslu spätému s charakterom udalostí (v našom prípade bežeckých pretekov). Napríklad názov *Kolárovskej trojkráľovskej maratón a polmaratón* nesie informáciu o mieste konania, čase konania a dĺžke pretekov.

Vráťme sa však ku konotatívnosti. V súvislosti s onymi písal o konotatívnosti aj V. Blanár (1998, s. 195), i keď trochu v inej súvislosti. Konštatuje, že pri vnímaní istých slov sa v mysli počúvajúceho môžu vytvoriť afekty strachu, lásky, nenávisť, obdivu, pohrdania a pod., pričom nadväzuje na úvahy, ktoré vyslovil v Traktáte o princípoch ľudského poznania G. Berkeley (1956, úvod, časť XX). G. Berkeley uvádza, že oznamovanie „ideí“, ktoré sa vyjadrujú slovami, nie je hlavnou a jedinou úlohou reči, ako sa obyčajne myslí. Reč má aj iné úlohy, ako je napr. „vzbudenie nejakej vášne, podnet na isté konanie alebo uvedenie mysle do nejakej zvláštnej nálady“.

Konotatívnosť jazyka je založená na asociatívnosti. Asociatívnosť je schopnosť pomenovania sprostredkovať vedľajšie informácie, ktoré potom percipient automaticky vzťahuje na pomenovaný objekt. Napríklad názov športového podujatia *Útek do divočiny* neoznačuje skutočný odchod z pohodlia civilizácie, ale obraz vyvoláva (zväčša príjemné) asociácie voľnosti, nespútanosti, čistej prírody, návratu ku koreňom. Potom automaticky naplnenie týchto príjemných pocitov očakáva účastník aj na zmieňovaných pretekoch.

Pojem asociatívnosti sa v onomastických prácach neobjavuje príliš často, no keď sa bližšie zaoberáme fungovaním denotatívnych pomenovaní, vynára sa tento fenomén celkom jasne. Mirek Čejka v svojom podnetnom príspevku z onomastického seminára venovaného chrématonymám upozorňuje na otázku **asociatívnych významových zložiek chrématónym**. A z týchto zložiek vyčleňuje konotatívny a afektívny význam (Čejka 1989, s. 22). Konotatívny význam je tu veľmi

výstižne definovaný ako množina asociovaných konotácií navrstvených na základný pojmový zmysel vďaka nespočetným referenčným aktom, ktorých sa dané slovo zúčastnilo (Čejka, tamže). Ďalej autor konštatuje, že ak hovoríme o konotáciách, hovoríme v skutočnosti o tých skúsenostiach s tzv. „reálnym svetom“, ktoré si asociujeme, keď dané slová používame alebo počujeme (Čejka, tamže, s. 23).

M. Knappová vyčleňuje medzi komunikačnými funkciami pragmatoným okrem individualizačnej, komunikačnej, charakterizačnej a iných aj konotačnú funkciu, ktorú nazýva tiež asociačnou (Knappová 1989, s. 29) a ktorá má navodiť pozitívny vzťah k výrobku. I keď bežeké súťaže nie sú v pravom slova zmysle výrobkami, sú to produkty, ktoré sú dnes ponúkané na voľnom trhu. Keď konfrontujeme systém názvov (mien) bežekých podujatí s komunikačnými funkciami pragmatoným M. Knappovej, musíme konštatovať, že sa tieto názvy v tomto zmysle od pragmatoným ničím nelíšia. Majú funkciu individualizačnú, komunikačnú, charakterizačnú (pozri vyššie), konotačnú, eufonickú, emocionálnu a reklamnú (Knappová 1989, s. 28–30).

Najvýznamnejšie poznatky z oblasti chrématonomastiky v rámci poľskej jazykovedy prináša Artur Gałkowski. Okrem iného sa zmieňuje o asociatívnej funkcii chrématoným (funkcja komunikacyjno-ewokatywna chrematonimów), pričom konštatuje, že chrématonymum napr. vo forme obchodného názvu výrobku môže byť samo o sebe správou vzbudzujúcou asociácie v prospech propagácie výrobku, ďalej môže mať rétorické a glorifikačné funkcie (Gałkowski 2011, s. 189). V inej práci hovorí o asociatívno-konotačnej motivácii chrématoným (motywacja asocjacyjno-konotacyjna; Gałkowski 2014, s. 68–69).

Asociatívnosť je nadstavbovým javom v jazyku a najčastejšie je prítomná v literárnych útvaroch. Literárny útvar vzniká ako autorský počín jednotlivca a v tomto zmysle je aj meno podujatia krátkym literárnym útvarom, je vlastne rozsahovo najkratšou literárnou formou. Autori do týchto názvov totiž zámerne vkladajú výrazy schopné asociácií.

K vymedzeniu konotatívnosti v našej analýze ešte treba poznamenať, že nie každá expresivita a subjektívnosť sa môže označiť ako asociácia. Mnohé názvy napríklad obsahujú hodnotiaci výraz, ktorý sa viaže na denotatívne (vecné) substantívum, napr. *Krásny beh zoborskou lesostepou*. Asociatívne sú také názvy, v ktorých je asociatívnosť vlastnosťou centrálného výrazu (väčšinou substantíva) napr. *Tatranská šelma*. Šelma ako obraz horského bežca je názvom podujatia, v názve nie je žiadne explicitné pomenovanie (*beh* a pod.), ústredný výraz je len doplnený o atribút, ktorý označuje miesto konania (*tatranská*). Pokiaľ nejde

o substantívum, musí byť výraz v danom kontexte a žánri veľmi nápadný až nepatričný, aby sme ho mohli označiť za asociatívny. Napr. *Pekelný beh Rajom, Beh po schodoch do neba*. Peklo a nebo sú javy, ktoré primárne do oblasti športu vôbec nepatria, avšak, keď ich autor použije, rozohráva hru asociácií.

J.S. Mill (1843, s. 37 a n.) tvrdí, že konotatívny charakter majú len všeobecné podstatné mená, zatiaľ čo vlastné mená iba označujú – denotujú. Zodpovedá to predaussurovskému chápaniu denotácie, v ktorom denotácia je priame označenie konkrétnej jednotliviny a konotácia je vyjadrenie, ktoré asociuje nejaké všeobecné vlastnosti a atribúty označovanej skutočnosti: Whenever the names given to objects convey any information, that is, whenever they have properly any meaning, the meaning resides not in what denote, but in what they connote (Mill 1843, s. 40). Zo súčasného pohľadu táto millovska konotácia predstavuje myšlienkovu spracovanú obsah, pojem a je zahrnutá do denotácie. Konotáciou sa dnes rozumie druhotná asociácia. Privádza nás to však na myšlienku, že každý jazykový znak je schopný konotácie, avšak len keď je prenesený do iného komunikačného kontextu. Slovo *nomád* v kontexte sociálneho rozvrstvenia obyvateľov blízkeho východu nemá žiadne konotácie, avšak v kontexte bežeckých podujatí pôsobí frapantne a evokuje vytrvalosť, náročnosť, súlad s prírodou a podobne.

V korpuse názvov bežeckých podujatí sme vyčlenili tieto kategórie názvov:

1. Denotatívne (explicitné) sa delia na
 - 1.1. informačné (vecné, denotatívne v užšom slova zmysle, označujú miesto, čas, vzdialenosť a pod.),
 - 1.2. hodnotiace (subjektívne) obsahujú výrazy ako: *zdravý, ťažký, najťažší, krásny; pre zdravie; fit, extrém* (ako nesklonné adjektíva); komponenty ako *super-* (*supervytrvalca*).Hodnotiace sa delia na
 - 1.2.1. priame, obsahujúce kvalitatívne výrazy: *zdravý, ťažký, najťažší, krásny...*,
 - 1.2.2. obrazné, obsahujúce frazémy ako (*bežať*) *o dušu*.
2. Konotatívne (implicitné) sa delia podľa asociácií, ktoré sa môžu prekrývať a kombinovať. Informácia je prítomná nepriamo, vo forme asociácie. Ich pôsobenie je individuálne (u jednotlivých prijímateľov kolíše).

1. Denotatívne názvy

V skúmanom korpuse vyše 580 rôznych názvov bežeckých podujatí sa nachádzali prevažne vecné názvy denotatívneho charakteru (78%), ktoré majú prinášať informáciu o charaktere pretekov. Ich charakter je rôznorodý. Spektrum sa pohybuje od krátkych názvov obsahujúcich len názov lokality (*Krkonoše, Šoldov*) až po rozsiahle obsažné názvy typu *Vysokohorský duatlon o cenu Žiarskej chaty; Štafetový beh 345 km od Tatier k Dunaju Jasná – Bratislava; Šamorínsky cezpoľný beh v multifunkčnom komplexe X-BIONIC SPHERE; Tatry Running Tour „EXTREME“ 2016 – Interski Run – 3. etapa*.

Denotatívnosť môže mať vecný charakter (1.1.) a hodnotiaci charakter (1.2.).

1.1. K **vecným informáciám**, ktoré sa vyskytujú v názvoch patria: miesto konania, dĺžka trate, profil trate, povrch trate, kategória a celkový charakter pretekov, čas konania, reklamné informácie a dedikačné údaje. Z týchto základných kategórií údajov sa v názve môžu vyskytnúť viaceré. Niektoré názvy však neobsahujú žiadnu vecnú informáciu (*Tvrďák*).

Pre ilustráciu vyberáme niektoré názvy športových podujatí, ktoré obsahujú výrazy reprezentujúce jednotlivé kategórie vecných informácií:

- a) miesto konania: *Krkonoše, Bystrické mosty, Cez Hubalovú, Olšavský pohár, Oravský duatlon; Beh Dubníkom, Beh na Butkov, Poludnica Run; Šurianska desiatka; Tatranská šelma Ultra; Hornonitrun;*
- b) dĺžka trate (priestorová, alebo časová): *Vertikal kilometer, Mravenčárska míľa, Tajchová osmička, Šurianska desiatka, PoHodový štvrtímaratón, Záhorácky maratón a polmaratón; Nitrianska hodinovka 2016, Michalovská hodinovka, 6 hodinový beh Sri Chimnoya Košice, 24 hodín Le Slávia;*
- c) profil trate: *Vertikal Ploská, Vertikal kilometer, UFO vertical sprint 2016, Ozdínske jamy a vrchy, Inovecký výbeh do kopca, Bobrovecký beh do vrchu – Choď ako môžeš;*
- d) povrch (prírodný terén, cesta, mesto, umelý povrch): *Valča Trail, Nemčiansky cross, Muflon kros, Veľatský lesný beh, Majstrovstvá Slovenska v cezpoľnom behu, Žilinské Blatíčko 2016, Nonstop beh hrebeňom Nízkyh Tatier; Cestný beh krajom Hornej Nitry, Cestný beh Roháče – Podbiel, Žilinský mestský polmaratón, Medzinárodný pouličný beh Komárom – Komárno, Beh ulicami obce Smižany, City Trail; Dubnická hodinovka na tartane, Silvestrovský beh na tartane, Martinská hodinovka na dráhe;*

- e) údaje o charaktere (kategórii) pretekov (približná dĺžka, náročnosť, kombinácia disciplín, vyraďovacia súťaž, prekážky, obuv a pod.): *Libouchecký Ultramaratón, Kordický Extrém, Deň supervytrvalca, Nonstop beh hrebeňom Nízkych Tatier, Sky Marathon Chopok, Vianočný roľníckový šprint na Havran, Beh po schodoch do neba, Malokarpatský CikCak; Horský kros, Horský beh na Záruby, Vysokohorský beh cez Klin, Bear Foot Poľana Skyrace, Nomád Baradla Underground Trail (podzemný beh); Ipeľský Beh i Inline, Cross Duatlon, Oravský duatlon, OSA Trávathlon 2017 (duatlon), Piešťanský akvatlon, Bežecko-cyklistické kritérium ROH – Skalka; Gerlach Lubetha zážitkový polkros so živými prekážkami, Fast SLAVIC Race, Steeple kros, Steeplechase Run, Chopok Eliminátor (vyraďovacia súťaž), Beh v lodičkách (Eva high heels run), Bratislavský beh bosých 2016;*
- f) údaje o kategórii pretekárov (vek, pohlavie): *Český běh žen, Rakúsky beh žien, Beh dojčiacich žien, DM ženský beh, Majstrovstvá sveta veteránov v behu do vrchu;*
- g) údaje o počte pretekárov (kolektívy): *Štafetový beh 345 km od Tatier k Dunaju Jasná – Bratislava, Majstrovstvá Slovenska štafiet v krose, Štafetový beh Spišiakov;*
- h) čas konania (denná doba, ročné obdobie, dátum): *Sunrise (Ranný beh), Žilinský večerný beh, Beh nočným Breznom 2016, Trebišovský nočný beh, Telekom Night run; Jánske blato, Svätoštesfanský beh, Beh na Martina v Martine, Michalský beh, Na Luciu s Luciou, Mikulášsky beh, Mikulášska čížma, ViaNočná 7mička, Silvestrovský beh – Humenné, SOFTIP Trojkráľový večerný beh, Novoročný OB, 1. kolo Oblastného rebríčka STRED; Jarný lesný beh v Michalovej, Májový beh Tulčíkom, Jesenný beh okolo Sĺňavy, Krasňanská kúria – jeseň, Zimný beh zdravia – Trnava;*
- i) reklamné informácie, údaje o odmene: *PomléRun, Volkswagen Slovakia Run and Fun, O2 Banskobystrický maratón, PSA Trnava polmaratón, STOP. SHOP. Liptovský Mikuláš polmaratón, Telekom Night run, Valentínsky Sporco 3. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ (nepriamy odkaz na sponzora Slovenskú sporiteľňu, ktorá má maskota Sporka); Skipass Run (možnosť získať skipas);*
- j) dedikačné údaje: *Štúrova štreka, O putovný pohár starostu obce Vlachy, Primátorská desiatka, Zátokova desiatka, Memoriál Ing. Jozefa PSOTKU, 6 hodinový beh Sri Chimnoya Košice, Dukelský beh mieru, Medzinárodný maratón mieru, Beh na počesť vojnových veteránov, Memoriál francúzskych partizánov, Beh o pohár Domu Matice slovenskej.*
- Tieto názvy by sa dali podrobnejšie členiť podľa obsadenia jednotlivých informácií, ale v tomto príspevku sa chceme venovať najmä

názvom konotatívneho charakteru. Ako si možno všimnúť, aj medzi uvedenými názvami denotatívneho charakteru sme uviedli konotatívne (expresívne, asociatívne) výrazy (*Žilinské Blatíčko*, *Kordícky Extrém*, *Brestová vertical*), pretože informačná a konotatívna zložka pomenovania sa nedajú od seba oddeliť. Výraz *blatíčko* obsahuje výraznú emocionálnu zložku, zároveň však prináša dôležitú informáciu o povrchu, na ktorom sa preteká. Výraz *extrém* v prostredí bežeckých podujatí označuje dlhú trať s náročným stúpaním, no zároveň asocjuje krajnú námahu a nebezpečenstvo, čím pôsobí aj na emócie. Názvy s komponentom *vertical* sa zaužívali ako označenie pretekov s cieľom v najvyššom bode (permanentné stúpanie), avšak majú i asociatívnu silu (pozri ďalej). Taktiež v názve podujatia *Štafetový beh 345 km od Tatier k Dunaju Jasná – Bratislava* nesie spojenie *od Tatier k Dunaju* nadstavbové posolstvo, pretože spája dva symboly slovenského územia.

1.2. **Hodnotiace výrazy** zaraďujeme k denotatívnej stránke jazyka, pretože priamo pomenúvajú konkrétne vlastnosti, parametre označovaných udalostí. Tieto výrazy nemajú takú objektívnu hodnotu ako údaje uvedené vyššie (čas, miesto, vzdialenosť a pod.), ale nemožno ich zaradiť ani ku konotatívnym výrazom (pozri ďalej).

1.2.1. Priame hodnotiace výrazy označujú

- a) náročnosť pretekov: *Champion Race 2017 – Najťažšie preteky na Považí*, *Rugged Race Extreme*, *Epic race Day Zero*, *Extrém maratón Košice – Furča*, *Deň supervytrvalca*;
- b) krásu a zážitkový charakter pretekov: *Krásny beh Zoborskou lesostepou – Behy pre radosť*;
- c) dôvody na beh: *Beh zdravia – Čierna Voda*; *Beháme pre zdravé srdce; Buď Fit, nie len IT*; *Fit & Strong polmaratón a beh 10 km*, *Vianočný Fit Beh*, *Krásny beh Zoborskou lesostepou – Behy pre radosť*

1.2.2. Hodnotiace výrazy frazeologického charakteru majú síce blízko k metafore, no ich obraznosť je už oslabená, takpovediac vyprázdnená tým, že obraz je ustálený, lexikalizovaný. Pôsobivosť takéhoto výrazu, ktorá spočíva v novosti, už nie je prítomná: *Beh o dušu – Zážitkový beh pre deti i dospelých*. Nemožno mu však uprieť určitú mieru expresivity (porovnaj: *bežať rýchlo* – *bežať o dušu*).

2. Konotatívne názvy

V skúmanom korpuse sme našli 22% názvov konotatívneho charakteru. V nich sme vyčlenili tieto základné oblasti asociácií (v zátvorke uvádzame názvy, ktoré primárne figurujú v inej skupine, no uvedenú asociáciu obsahujú ako podružnú).

1. Asociácie náročnosti:
Self-Transcendence 6/12h, Podpolianska výzva, Pečovskonoveský šľapák – prvomájový beh zdravia, *Na vrchol možností* – memoriál Štefana Vajduľáka, *Kordický Extrém, Fatra Challenge, Challenge Samorin (Pekelný beh Rajom, Tvrďák – Urban Race, Žilinské blatíčko)*;
2. Asociácie útrap. Táto kategória je príbuzná s prvou má v bežcoch vyvolať pocit, že sa zúčastňujú niečoho mimoriadne náročného:
Bathory Cross – Čachtický krvák, Čergovský umirak 2016, Donovalský Drapák, Mariatálsky Štvanec, Pekelný beh Rajom, Tvrďák – Urban Race, (Zombie Night Run, Epic race Day Zero);
3. Asociácie sily, odolnosti, vytrvalosti, dravosti. Bohatá obraznosť vychádza z vnímania horských bežcov ako šeliem, dravcov, železných mužov, golemov, maniakov, šialencov a podobne:
Goralman (asociácia s *Ironman*), *INOV 8 Gladiator race* Josefov, *Košice Spartan Sprint, EPO Trail Maniacs, Nomad Baradla Underground Trail, Revište Beast Slovakia, Tatranská šelma Vertical, Zvolenská Corrida, Dračí kros – Behy pre radosť, Snežienky a machri 8. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ*;
4. Asociácie lásky, priateľstva, tolerancie, nenáročnosti, zábavy. Je to tendencia protikladná k tým predošlým. Predostiera bežcom nezáväznosť, rekreačný charakter behu:
Valentínsky DôveRUN Ty a Ja 2016, Beh susedov, Lesný beh priateľov Šemše, Volkswagen Slovakia Run and Fun, Vybehni si Črtaž, Bobrovecký beh do vrchu – Chod' ako môžeš, Bež, kto môžeš, Milá míľa v Horskem Parku, Na Kysacký hrad a ešte ďalej;
5. Asociácie na pomoc, nádej. Názvy majú vyvolávať príjemné asociácie, pretože ide o charitatívne akcie:
Wings for Life World Run, Beh nádeje, Beh za Tatry, Help Run 2016 Charitatívny beh ADELI, Širocká trinástka – beh vidiacim srdcom (GAIA Run 2017 – Beh Matky Zeme), Valentínske srdce 4. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ;
6. Asociácie na jedlo a nápoje. Tu autor kalkuluje s tým, že občerstvenie po pretekoch je lákadlom pre potenciálnych účastníkov:
Polmaratón so Žufañou alebo ako chutia koláčiky po 21 km, Handlovská kapustnica, Strekov Wine run, Devínsky ríbezlák, Kubašská 10°, Běh o veľkopavlovickou meruňku (Runfest – Cezpoľná Malinovic, Chateau Run Topolčianky);
7. Asociácie na sviatky, tradície majú navodiť príjemnú náladu:
Mikulášska čižma, Vianočný roľníckový šprint na Havran, Vianočný kapor, Rozlúčka so starým rokom v Rendezi, Valentínsky DôveRUN Ty

- a Ja 2016, **Valentínsky** Sporko 3. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ;
8. Asociácie na cennosti. Evokujú vysokú hodnotu víťazstva na týchto pretekoch, čo samozrejme niekedy nezodpovedá skutočnosti:
Bežecká perla Šenkvice, Beh o slovenský opál;
 9. Asociácie dôležitosti, veľkoleposti. Vyhlasovateľ pretekov chce upútať, no niekedy spojenie vzletného názvu s málo významnou lokalitou pôsobí až absurdne:
Grand Prix – Cabaj Čápor, Ilavský beh – veľká cena Agromixu, Zimná bežecká séria – Grand Finále, Kráľovský beh, Legendárny beh starej školy Lamač – Stupava, Národný beh gen. M. R. Štefánika, Cesta k víťazstvu v Juskovej voli (Štafetový beh 345 km od Tatier k Dunaju Jasná – Bratislava);
 10. Asociácie na minulosť. Tvorca kalkuluje s príťažlivosťou historických asociácií viažucich sa na miesto pretekov:
Epic race Day Zero, Šrégom nočným Zvolenom, Beh rajeckým rínom, Štúrova štreka, Bathory Cross, Fast Slavic Race, Chateau Run Topoľčianky, Martinský polmaratón – Beh k srdcu SNP;
 11. Asociácie na nadprirodzené javy. Tieto názvy využívajú niekedy už existujúce pomenovania (Slovenský raj), no dávajú im v novom kontexte novú výpovednú silu:
Beh v Raji (Beh do neba, Beh po schodoch do neba, Wings for Life World Run);
 12. Asociácie na prírodu sú veľmi časté, pretože komunita horských bežcov je známa svojím úprimným vzťahom k prírode:
Bear Foot Poľana Skyrace, Medvedí okruh, Štiavnický Salamandra Trail, Beh Modrý Dunaj, Štafetový beh 345 km od Tatier k Dunaju Jasná – Bratislava Medlenov chodník, Mraznické chodníčky, Ondrašovská horička, Ozdínske jamy a vrchy, OSA Vrcholy, Žilinské blatíčko, Jánske blato, Snežienky a machri 8. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ, Beh Kapušianskou pláňavou, OSA Trávathlon 2017, Útek do divočiny, OSA XC Honey Meadows, OSA Beh salašmi, GAIA Run 2017 – Beh Matky Zeme (Revište Beast Slovakia, Tatranská šelma Vertical, Sunrise – Ranný beh, Runfest – Cezpoľná Malinovic, Runfest – Nočná Malina, Runfest – Ozlomkrky Malina);
 13. Asociácie na konkrétnu lokalitu:
Runfest – Cezpoľná Malinovic, Runfest – Nočná Malina, Runfest – Ozlomkrky Malina (odkazujú na miesto konania – Malinô brdo), International Goral marathon, Goralman (odkazujú na Zamagurie);
 14. Asociácie na rýchlosť. Tieto názvy pomáhajú poetickým spôsobom naznačiť charakter preteku zameraného na tempo:

Ružindolský **víchor**, **Rýchlik** Zoška – Bratislava, **Nízkotatranská stíhačka 2016**, **Bernohy** do Kamenáča;

15. Asociácie na obdobia počas dňa alebo roka:

Sunrise (Ranný beh), **Zombie Night Run**; **Snežienky a machri 8. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ**, **Yeti zima CUP** (v názve je narážka na ročné obdobie zdvojená, pretože obsahuje výraz **yeti** a otázku *je ti zima?*);

16. Asociácie na výšku. Horské prostredie evokuje čistotu „nebeských výšin“, čo využívajú tvorcovia niektorých názvov:

Beh do neba, **Beh po schodoch do neba**, **Sky Marathon Chopok**, **Bear Foot Poľana SkyRace**, **Brestová vertical**, **Tatranská šelma Vertical**, **UFO vertical sprint**, **Vertikal kilometer**, **Vertikal Ploská**;

17. Asociácie na ďalšie javy:

Drevák Race (drevené prekážky), **Velvet Run** (ženský beh), **Farbám neujdeš** (beh spojený s farebnou šou), **Prvý jarný kufor 7. kolo oblastného rebríčka Západnej oblasti SZOŠ** (problémy s nadváhou po zime).

Sporný je výraz *vertikal/vertical*, ktorý má do značnej miery informatívny charakter (ide behy s výrazným stúpaním), avšak má hyperbolickú povahu (nemožno bežať po vertikále), preto ho možno považovať aj za konotatívny.

Internacionalizácia a globalizácia

Názvy podujatí na bežeckých internetových portáloch majú rôzny charakter. Taktiež organizátori týchto pretekov patria k rôznym kategóriám. Mnohé preteky majú dlhoročnú tradíciu a ich názvy vznikli ešte začiatkom 20. storočia (*Medzinárodný maratón mieru*, *Memoriál Jozefa Psoťku*) a iné sú fenoménom modernej doby (*Spartan Race*, *Wolkswagem Slovakia Fun & Run*), preto je na nich možné dobre dokumentovať tendencie a zmeny v spôsobe vyjadrovania. V súčasnosti je na prvom mieste nápadnosť a nápaditosť, pretože oproti minulému obdobiu vstupuje do hry aj komerčná či marketingová stránka komunikácie.

S globalizáciou podnikania sa globálne šíria aj anglické pomenovania produktov. Fascinácia angličtinou je prítomná aj v oblasti športu. V každom odvetví nájdeme množstvo cudzojazyčných prvkov i celých spojení. Výsledkom tejto tendencie je skutočnosť, že vyše 27% názvov analyzovaných bežeckých podujatí je anglických alebo obsahuje anglický neadaptovaný prvok.

Aj medzi asociatívnymi výrazmi nachádzame cudzie (zväčša anglické) slová a komponenty: *Self-Transcendence, Challenge, Zombie, Day Zero, -man, Gladiator, Spartan, Maniacs, Nomad, Beast, Corrida, Fun, Wings for Life, Help, Wine, Chateau, Grand Prix, Bathory* (nesklonnú podobu tohto mena radíme k anglicizmom), *Slavic, Bear Foot, Sunrise, Sky, SkyRace, OSA XC Honey Meadows*.

Je dôležité uvedomiť si, že globálny jazykový kód sa začleňuje do nášho jazykového prostredia nie len v rámci denotatívnych (vecných) pomenovaní ako *race, run, Grand Prix, trail, cross, sprint*. Ale dešifrovateľné sú pre prijímateľov aj významy zakódované v druhotnom konotačnom pláne.

Špecifickou formou koexistencie slovenčiny a angličtiny sú hybridné pomenovania ako *Drevák Race, HornonitRun, Valentínsky DôveRun, OSA Trávathlon 2017; Fatra Challenge, Challenge Samorin*.

Treba pripomenúť, že väčšina z analyzovaných názvov s anglickým komponentom vznikla na Slovensku podľa vzoru zahraničných pomenovaní. Dokonca vznikajú názvy, kde je pôvodné slovenské geografické pomenovanie preložené do angličtiny: *OSA XC Honey Meadows* (medové lúky).

Z analýzy jednotlivých asociácií vyplýva, že najviac anglických komponentov je v názvoch spojených s asociáciami sily, odolnosti, vytrvalosti, dravosti; priateľstva, tolerancie; nádeje, pomoci. Dôvodom je módnosť zahraničných prekážkových behov typu *Spartan Race* a charitatívnych podujatí, ktoré sa importujú aj k nám. Podľa vzoru týchto názvov sa tvoria v našich podmienkach nové anglické názvy. Na druhej strane zväčša domáceho charakteru sú konotatívne výrazy smerujúce k utrpeniu (*krvák, drapák, šlapák*) a k prírode (*blatíčko, horička*). Tu sa prejavuje fakt, že expresivita a emocionálnosť slovenčiny s možnosťou tvoriť zdobneniny a naopak augmentatívne výrazy je angličtinou nenahraditeľná.

Záver

Názvy bežeckých podujatí tvoria osobitnú skupinu v rámci onymie, pretože obsahujú vysokú mieru informačnej nasýtenosti. Nás však zaujali prvky konotatívnosti. Konotatívnosť je viazaná na asociácie, preto sme tieto názvy rozčlenili podľa typov asociácií, ktoré sú v nich obsiahnuté. Vyčlenením jednotlivých typov asociácií sme sa snažili poukázať na fungovanie asociácií pri takomto druhu jazykových prejavov. Spektrum asociácií je skutočne široké od negatívnych asociácií náročnosti, utrpenia

(ktoré však pôsobia pre adrenalínových športovcov ako lákadlo) až po asociácie na priateľstvo, prírodu, jedlo a iné príjemné skutočnosti. Najvýraznejším spoločným menovateľom je tu snaha o vyvolanie pozitívnych asociácií, čím sa skúmané názvy približujú pragmatonymám, pri ktorých je tiež snaha prilákať zákazníka. Ďalej sme sledovali výskyt pomenovaní s anglickým komponentom a ukázalo sa, že konotativnosť sa v prevažnej miere viaže na domáce prvky, avšak prenikajú do tejto sféry i anglické (globálne) výrazy.

Literatúra

- Barthes R., 1976, *Nulový stupeň rukopisu / Základy sémiologie*, Praha.
- Berkeley G., 1956, *Traktat o zasadach ludzkiego poznania*, Warszawa.
- Blanár V., 1998, *Stalo sa raz v meste N. (Na okraj propriálnej sémantiky)*, „Slovenská reč“, s. 193–198.
- Čejka M., 1989, *Manipulace s významem u chrématonym*, [w:] R. Šrámek, L. Kuba (red.), *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*, Brno, s. 20–27.
- Gałkowski A., 2011, *Chrematonomastyka jako autonomizująca się subdyscyplina nauk onomastycznych*, [w:] M. Biolik, J. Duma (red.), *Chrematonimia jako fenomen współczesności*, Olsztyn, s. 181–194.
- Gałkowski A., 2014, *Motywacja w procesie tworzenia chrematonimii marketingowej*, „Poznanskie spotkania jezykoznawcze. Przestrzenie jezykoznawstwa. Prace dedykowane Profesor Irenie Sarnowskiej-Giefing“, s. 63–72.
- Horálek K., 1969, *Několik poznámek o francouzském strukturalismu*, „Slovo a slovesnost“, s. 407–423.
- Knappová M., 1989, *Funkční a jazykové kulturní aspekty pragmatonym*, [w:] R. Šrámek, L. Kuba (red.), *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*, Brno, s. 27–34.
- Majtán M., 1989, *Klasifikácia chrématonymie*, [w:] R. Šrámek, L. Kuba (red.), *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*, Brno, s. 7–13.
- Mill J.S., 1843, *A System of Logic, Ratiocinative and Inductive I*, London.
- Pícha E., 1989, *Informačná hodnota chrématonym*, [w:] R. Šrámek, L. Kuba (red.), *Chrématonyma z hlediska teorie a praxe*, Brno, s. 35–39.

Denotacyjność i konotacyjność w nazwach imprez biegowych

Streszczenie

W artykule podjęto się analizy nazw imprez biegowych, rozpatrywanych pod względem konotacyjności. Badaniu zostały poddane komponenty, które są w stanie wywołać u odbiorcy pewne skojarzenia, a następnie konkretne emocje. Obecnie takie nazwy konotacyjne cieszą się wysoką popularnością, ponieważ organizatorzy imprez, działając w konkurencyjnym środowisku, chcą przy ich pomocy przyciągnąć uwagę odbiorcy. Konotacyjność wiąże się ze skojarzeniami, dlatego też nazwy te podzielone zostały według typów skojarzeń, które są w nich zawarte. Spektrum skojarzeń jest rzeczywiście szerokie. Osobliwe wydają się negatywne skojarzenia z trudnością, cierpieniem, które jednak dla sportowców ekstremalnych są wysoce atrakcyjne. W trakcie badania nazewnictwa zawierającego angielski komponent zaobserwowano, że konotacyjność w przeważnej mierze wiąże się z elementami rodzimymi, które mają większą siłę emocjonalną, chociaż związane są raczej z pozytywnymi „przyjacielskimi” skojarzeniami.

Słowa kluczowe: akcjonimy, anglicyzmy, asocjatywność, denotacyjność, chrematonimy, konotacyjność, skojarzenie, onimia.

Denotability and Connotability in the Names of Running Events

Summary

In this article we analyze the names of running events in terms of connotability. We monitor the components that are able to bring associations and consequently certain emotions to the recipient. At the present, these connotations are very popular because organizers want to attract the attention of the recipient in a competitive environment. Connotability is tied to associations, so we have divided these names by the types of associations that are contained therein. The spectrum of associations is really wide. Rather unusual are negative associations of difficulty, suffering, but which act as an attraction for adrenaline athletes. When we observed the occurrence of naming with the English component, it turned out that connotability is largely linked to domestic elements that have a higher emotional power but are rather associated with positive “friendly” associations.

Keywords: event names, anglicisms, associativity, chrematonymy, connotability, denotability, onymy.